

Секція Право	
УДК 343.91-055.2:343.85(477)	
Дата першого надходження статті до видання	2026-02-17
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-03-25
Дата публікації/оприлюднення	2026-03-30

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Волобоєв Артур Олегович

доктор філософії в галузі права, начальник відділу організації освітнього процесу, Донецький державний університет внутрішніх справ, Україна, 25000, місто Кривий Ріг, вулиця Велика Перспективна, будинок 1, e-mail: voloboev_artyr@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Анотація. У статті здійснено порівняльно-кримінологічний аналіз зарубіжного досвіду запобігання жіночій злочинності. Досліджено міжнародні стандарти поведінки з жінками-правопорушницями, зокрема Правила Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) щодо поведінки з жінками-ув'язненими та заходів покарання для жінок-правопорушниць, не пов'язаних з позбавленням волі (Бангкокські правила), прийняті резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 65/229 від 21.12.2010. Проаналізовано моделі запобігання жіночій злочинності у Великій Британії, Канаді та країнах Скандинавії. Акцентовано увагу на гендерно-чутливому підході у кримінальній політиці та його реалізації в практиці зазначених країн. Здійснено системний аналіз чинного законодавства України на предмет його відповідності міжнародним стандартам у сфері поведінки з жінками-правопорушницями.

Встановлено, що доповідь Корстон (2007, Велика Британія) обґрунтувала створення мережі жіночих центрів як альтернативи ув'язненню, а канадська доповідь «Creating Choices» (1990) визначила п'ять принципів реформування пенітенціарної системи для жінок. Виявлено, що скандинавська модель акцентує увагу на альтернативних заходах, електронному моніторингу та відновному правосудді.

З урахуванням цього, аргументовано необхідність доповнення Закону України «Про пробацію» положеннями щодо гендерно-специфічних програм, закріплення травмоінформованих підходів у Кримінально-виконавчому кодексі України та створення пілотних жіночих центрів комплексної підтримки. Обґрунтовано, що попередня віктимізація жінок через домашнє насильство є ключовим криміногенним фактором, який потребує системного врахування у запобіжній діяльності. Запропоновано напрями імплементації позитивного зарубіжного досвіду в українське законодавство з урахуванням сучасних реалій воєнного стану та євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: жіноча злочинність, запобігання злочинності, зарубіжний досвід, гендерно-чутливий підхід, Бангкокські правила, пробація, міжнародні стандарти.

FOREIGN EXPERIENCE IN PREVENTING FEMALE CRIMINALITY: A COMPARATIVE CRIMINOLOGICAL ANALYSIS

Voloboev Arthur Olegovich, PhD in Law, Head of the Educational Process Organization Department, Donetsk State University of Internal Affairs, Ukraine, 25000, Kropyvnytskyi city, Velyka Perspektivna street, building 1, e-mail: voloboev_artyr@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Abstract. The article provides a comparative criminological analysis of foreign experience in preventing female criminality. It examines international standards for the treatment of women offenders, in particular the United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules), adopted by United Nations General Assembly Resolution 65/229 of 21 December 2010. Models for preventing female criminality in the United Kingdom, Canada, and the Scandinavian countries are analysed. Particular attention is paid to the gender-sensitive approach in criminal policy and its implementation in these countries. A systematic analysis of the current legislation of Ukraine is conducted with regard to its compliance with international standards in the field of the treatment of women offenders.

The study found that the Corston Report (2007, United Kingdom) substantiated the creation of a network of women's centres as an alternative to imprisonment, while the Canadian report «Creating Choices» (1990) identified five principles for reforming the penitentiary system for women. The analysis also shows that the Scandinavian model emphasises alternative measures, electronic monitoring, and restorative justice.

Taking this into account, the necessity of supplementing the Law of Ukraine «On Probation» with provisions on gender-specific programmes, incorporating trauma-informed approaches into the Criminal Enforcement Code of Ukraine, and establishing pilot women's centres for comprehensive support is substantiated. It is argued that previous victimisation of women through domestic violence constitutes a key criminogenic factor that requires systematic consideration in preventive activities. The article proposes directions for implementing positive foreign experience into Ukrainian legislation, taking into account the current realities of martial law and European integration processes.

Keywords: female criminality, crime prevention, comparative criminology, international experience, gender-sensitive approach, the Bangkok Rules, probation.

Постановка проблеми. Жіноча злочинність як самостійний об'єкт кримінологічного дослідження має низку специфічних ознак, що зумовлюють необхідність розробки диференційованих заходів запобігання, відмінних від тих, що застосовуються до чоловіків. Світова практика переконливо свідчить, що ефективно запобігання злочинності жінок неможливе без урахування гендерної специфіки причин та умов їхньої кримінальної поведінки, а також без зважання на особливості соціальних ролей жінки в суспільстві, насамперед материнства, піклування про дітей та осіб похилого віку.

За даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, кількість ув'язнених жінок у світі зростає швидшими темпами, ніж чоловіків. При цьому пенітенціарні системи більшості країн історично створювалися для переважно чоловічого контингенту, що призводить до невідповідності умов тримання потребам жінок [1, с. 5]. Зазначена тенденція актуалізує пошук альтернативних заходів реагування на жіночу злочинність, що вже набули поширення в низці зарубіжних країн.

Питання запобігання жіночій злочинності в Україні є не менш значущими, зокрема в умовах воєнного стану, який суттєво трансформує соціально-економічне становище жінок, породжує нові криміногенні фактори та водночас обмежує ресурсні можливості суб'єктів запобігання таким явищам. У цьому контексті вивчення та імплементація зарубіжного досвіду є не лише науково виправданим, а й практично необхідним напрямом кримінологічних досліджень. Це й узгоджується з європейською інтеграцією – курсом, який зобов'язує Україну привести національне законодавство у відповідність із міжнародними стандартами, зокрема з Правилами ООН щодо поводження з жінками-ув'язненими та заходів покарання для жінок-правопорушниць, не пов'язаних з позбавленням волі (далі – Бангкокські правила) [1], Мінімальними стандартами правилами ООН поводження з ув'язненнями (Правилами Нельсона

Мандели, 2015) [2], а також з іншими документами, що визначають гендерно-чутливий підхід у кримінальній політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика жіночої злочинності та її запобігання була предметом наукових досліджень низки вітчизняних і зарубіжних учених. Серед вітчизняних кримінологів слід відзначити А. М. Бабенка, В. В. Голіну, Б. М. Головкіна, І. М. Даньшина, В. М. Дрьоміна, О. М. Джужу, А. П. Закалюка, О. М. Литвинова, О. Г. Кулика та інших.

Зарубіжний досвід запобігання злочинності в контексті гендерного підходу досліджувався в працях таких іноземних учених, як: Б. Блум, Б. Оуен, С. Ковінгтон (гендерно-чутливі стратегії: дослідження, практика та керівні принципи для жінок-правопорушниць), Ф. Гайденсон, М. Сільвестрі (жінки та злочинність), П. Карлен (гендер, злочинність та правосуддя), М. Чесні-Лінд, Л. Паско (жінка-злочинниця: дівчата, жінки та злочинність), Л. Гелсторп, А. Морріс (ув'язнення жінок в Англії та Уельсі: кримінальний парадокс), Л. Дені (гендерні питання у поліції).

Серед вітчизняних дослідників порівняльно-правових аспектів запобігання злочинності заслуговують на увагу роботи В. О. Тулякова, Н. А. Орловської, О. М. Костенка, С. Ф. Денисова та інших. Разом з тим, комплексний порівняльно-кримінологічний аналіз зарубіжного досвіду запобігання саме жіночій злочинності з огляду на чинне законодавство України залишається недостатньо розробленим у вітчизняній науці.

У зв'язку з цим, **мета статті** полягає у здійсненні порівняльно-кримінологічного аналізу зарубіжного досвіду запобігання жіночій злочинності та визначити перспективи його імплементації в правову систему України.

Виклад основного матеріалу. Формування міжнародних стандартів поведінки з жінками-правопорушницями відбувалося поступово. Відправною точкою стали Мінімальні стандартні правила ООН поведінки з ув'язненими 1955 року, які, утім, не враховували належним чином гендерну специфіку пенітенціарної практики. Лише з прийняттям Токійських правил (1990) було закріплено принцип альтернативних заходів [3], однак і цей документ не містив спеціальних положень щодо жінок.

Наступним кроком стало прийняття 21.12.2010 Генеральною Асамблеєю ООН Правил щодо поведінки з жінками-ув'язненими та заходів покарання для жінок-правопорушниць, не пов'язаних з позбавленням волі (далі – Бангкокських правил) [1]. Цей документ, що налічує 70 правил, став першим спеціалізованим міжнародним актом, орієнтованим виключно на потреби жінок у системі кримінальної юстиції.

Бангкокські правила ґрунтуються на кількох фундаментальних принципах, що мають безпосереднє значення для формування національних моделей запобігання жіночій злочинності.

По-перше, забезпечення субстантивної гендерної рівності, яка полягає не у формально однаковому поведінні з чоловіками й жінками, а у врахуванні специфічних потреб останніх.

По-друге, пріоритет альтернативних заходів, що передбачає застосування позбавлення волі лише як крайнього заходу.

По-третє, врахування попередньої віктимізації жінок – історії домашнього та сексуального насильства, від якого потерпали багато жінок-правопорушниць ще до потрапляння до системи кримінальної юстиції.

Зокрема, Правило 57 Бангкокських правил вказує на те, що у правових системах держав-членів мають бути розроблені гендерно-специфічні програми відволікаючих заходів, а також альтернативні методи досудового розгляду та призначення покарання, враховуючи історію віктимізації багатьох жінок-правопорушниць та їхні обов'язки щодо догляду [1, с. 18]. Правило 61 наголошує на необхідності враховувати пом'якшувальні обставини, такі як відсутність кримінального минулого та відносна тяжкість і характер

злочинної поведінки, з урахуванням обов'язків жінок щодо догляду та типового поводження [1, с. 19].

Додатковим міжнародним орієнтиром є Мінімальні стандартні правила ООН поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Манделі), переглянуті у 2015 році резолюцією A/RES/70/175 [2]. Цей документ підтвердив необхідність урахування гендерної специфіки при реалізації пенітенціарної політики та посилив вимоги до охорони здоров'я жінок-ув'язнених.

Зауважимо, що Велика Британія є однією з перших європейських країн, що системно підійшла до реформування кримінальної політики щодо жінок-правопорушниць. Поштовхом до реформ стало розслідування смертей під час усіх видів державного утримання під вартою [4, с. 2], зокрема після смертей шести жінок в установі HMP Styal [4, с. 14], що виявило системні проблеми жіночого ув'язнення. Як наслідок, Міністерство внутрішніх справ доручило Баронесі Жан Корстон провести огляд становища жінок з особливою вразливістю в системі кримінальної юстиції [4, с. 14].

Опублікована у березні 2007 року доповідь Корстон містила рекомендації та обґрунтовувала необхідність нового підходу до жінок у системі кримінальної юстиції – підходу, що має бути «відмінним, стратегічним, пропорційним, цілісним, жінко-центричним та інтегрованим». Серед ключових положень доповіді:

- визнання того, що більшість жінок-правопорушниць не становлять загрози для суспільства і їхнє ув'язнення є непропорційним та контрпродуктивним [4, с. 68];
- рекомендація замінити короткострокове ув'язнення жінок альтернативними заходами впливу [4, с. 60];
- створення мережі жіночих центрів як альтернативи ув'язненню, де жінки-правопорушниці отримують комплексну допомогу (від психологічної підтримки до сприяння працевлаштуванню) [4, с. 84];
- необхідність міжвідомчого підходу, який поєднує зусилля кримінальної юстиції, охорони здоров'я, соціальних служб та житлового забезпечення [4, с. 78].

Жіночі центри, створені за результатами впровадження рекомендацій Корстон, стали унікальним інструментом британської моделі запобігання жіночій злочинності. На відміну від пенітенціарних установ, вони функціонують переважно на базі громадських організацій та забезпечують «one-stop-shop» – комплекс послуг в одному місці [5, с. 214]: консультування з питань залежностей, психологічна допомога жертвам домашнього насильства, програми з розвитку батьківських навичок, допомога в працевлаштуванні та вирішенні житлових питань.

Слід зазначити, що Комітет з питань юстиції Палати громад у 2013 році, проаналізувавши прогрес після доповіді Корстон, констатував, що хоча загальне поводження з жінками-правопорушницями покращилося, кількість жінок, засуджених до короткострокового позбавлення волі, залишається надмірно високою, а доступ до програм ментального здоров'я та лікування залежностей – недостатнім [5, с. 168]. Це свідчить про складність імплементації навіть добре обґрунтованих реформ та необхідність послідовної політичної волі для їх реалізації.

Канада також посідає особливе місце в розвитку гендерно-чутливого підходу до жінок-правопорушниць. У 1989 році федеральний уряд створив Робочу групу з питань жінок, засуджених на федеральному рівні, яка мала переглянути всю систему виконання покарань щодо жінок. У квітні 1990 року було опубліковано доповідь «Creating Choices» [6], що стала поворотним моментом у канадській пенітенціарній політиці. Однак, реалізація принципів «Creating Choices» виявила й суттєві проблеми. Канадська асоціація товариств Елізабет Фрай у 2022 році опублікувала критичний аналіз під назвою «The Failure of Creating Choices» («Провал у створенні вибору»), в якому зазначалося, що Виправна служба Канади (CSC) неодноразово демонструвала нездатність повною мірою задовольнити потреби жінок у пенітенціарних установах [7,

с. 15]. Цей досвід є повчальним і для України, оскільки засвідчує, що навіть прогресивні концептуальні рішення потребують послідовного організаційного та фінансового забезпечення.

Щодо досвіду скандинавських країн (Норвегія, Швеція, Фінляндія, Данія), то традиційно він вирізняється найнижчими показниками ув'язнення в Європі та найбільш розвиненими системами альтернативних покарань. Хоча ці країни не мають окремих стратегічних документів, присвячених виключно жіночій злочинності, їхня загальна кримінальна політика передбачає гендерно-чутливий підхід як складову принципу пропорційності покарання.

Так, Норвезька пенітенціарна система побудована на концепції «нормалізації» – принципу, згідно з яким умови відбування покарання мають максимально наближатися до умов звичайного життя. Для жінок це означає, зокрема: можливість проживання з дітьми малого віку в установах відкритого типу; гнучкий режим відбування покарання для матерів; широке застосування електронного моніторингу як альтернативи ув'язненню [8, с. 120–123].

Шведська модель акцентує увагу на ресоціалізаційних програмах. Шведська тюремна та пробаційна служба реалізує спеціалізовані програми для жінок-правопорушниць, які включають: роботу, освіту та спеціальні програми, спрямовані на запобігання злочинності та проблемам, пов'язаних з наркозалежністю [9, с. 18]. Важливим елементом шведської моделі є «conditional release» – система умовно-дострокового звільнення з обов'язковим супроводом пробаційної служби.

Фінська модель вирізняється широким застосуванням відновного правосуддя та медіації у кримінальних провадженнях, переважно щодо нетяжких злочинів, зокрема майнових правопорушень та окремих категорій насильницьких діянь, де сторони мають можливість досягти добровільної угоди про відшкодування шкоди та відновлення соціальних відносин. Така практика у Фінляндії характеризується високим рівнем задоволеності учасників та ефективним виконанням досягнутих домовленостей, що розглядається як важливий елемент ресторативної моделі правосуддя. Водночас, застосування медіації у провадженнях домашнього насильства є обмеженим і потребує обережної оцінки через специфіку таких правопорушень [10, с. 32–34].

Тобто, спільною рисою скандинавської моделі є інтеграція запобігання злочинності в ширшу систему соціального забезпечення, що передбачає: розвинену мережу соціальних послуг для жінок у кризових ситуаціях; доступність психологічної та психіатричної допомоги; програми підтримки сімей з ризиком криміналізації; ефективну систему пробації, орієнтовану на реінтеграцію.

Зазначений підхід засвідчує, що запобігання жіночій злочинності є найбільш результативним тоді, коли воно вбудоване в систему загальносоціальної профілактики. У свою чергу, системний аналіз чинного законодавства України свідчить про наявність значної нормативної основи, що тією чи іншою мірою стосується правового становища жінок у системі кримінальної юстиції, проте її узгодженість із міжнародними стандартами гендерно-чутливого підходу залишається недостатньою.

Так, Конституція України гарантує рівність прав і свобод громадян незалежно від статі та закріплює, що рівність забезпечується, зокрема, спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок (ст. 24) [11]. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV визначає основні засади державної гендерної політики та передбачає обов'язок держави здійснювати гендерно-правову експертизу законодавства [12]. Однак зазначений закон не містить спеціальних положень щодо жінок-правопорушниць та не поширює вимогу гендерної експертизи на кримінальне та кримінально-виконавче законодавство в контексті Бангкокських правил.

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить окремі норми, що враховують гендерний аспект. Зокрема, ст. 64 КК України забороняє призначення довічного позбавлення волі жінкам, які перебували у стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку, а також у випадках вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених ст.ст. 110, 111, 111¹, 112, 113 КК України, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, передбачених ст.ст. 437–439, ч. 1 ст. 442 та ст. 442¹ і 443 цього Кодексу (ч. 4 ст. 68 КК України). У свою чергу, ст. 79 передбачає можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, а ст. 66 КК України визначає вагітність як обставину, що пом'якшує покарання [13]. Разом з тим, КК України не містить системних положень, що відповідали б принципу пріоритету альтернативних заходів для жінок-правопорушниць, закріпленому в Бангкокських правилах.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) від 13.04.2012 № 4651-VI регламентує окремі процесуальні гарантії для жінок, зокрема застосування приводу до вагітної жінки (ч. 3 ст. 140 КПК України) [14]. Проте КПК України не передбачає обов'язковості врахування гендерних аспектів при визначенні виду та міри запобіжного заходу, що не повністю відповідає вимогам Правила 57 Бангкокських правил щодо розвитку гендерно-специфічних програм відведення від системи кримінальної юстиції.

Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК України) містить найбільш деталізовані норми щодо жінок-засуджених, а саме ст. 141 КВК України встановлює особливості тримання засуджених жінок у виправних колоніях, зокрема наявність будинків дитини для дітей засуджених жінок віком до трьох років. Ст. 142 регламентує побутові умови для вагітних жінок та жінок-годувальниць [15]. Водночас КВК України не оперує концепцією «гендерно-чутливих програм», не передбачає обов'язковості травмоінформованих підходів, які є ключовими у Бангкокських правилах, та не містить механізмів підтримки соціальних зв'язків жінок-засуджених з родиною.

Щодо Закону України «Про пробацію» від 05.02.2015 № 160-VIII, то він створив інституційну основу для застосування альтернативних позбавленню волі заходів. Відповідно до цього закону, пробація включає: досудову пробацію, наглядову пробацію та пенітенціарну пробацію [16]. Водночас закон не містить спеціальних положень щодо жінок-правопорушниць та не передбачає обов'язковості розробки гендерно-специфічних пробаційних програм, що суперечить положенням Бангкокських правил та зарубіжному досвіду.

У порушеному питанні важливим нормативним актом є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII, який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, захисту прав осіб, які від нього постраждали [17]. Цей закон є суттєвим у контексті жіночої злочинності, оскільки попередня віктимізація через домашнє насильство є одним із ключових факторів криміналізації жінок. Проте чинне законодавство України не встановлює системного зв'язку між заходами протидії домашньому насильству та заходами запобігання жіночій злочинності, що, на нашу думку, є суттєвою прогалиною.

Слід також зазначити, що Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 214-р, та аналогічний план до 2030 року [18] зосереджені переважно на участі жінок у секторі безпеки та протидії насильству та, ураховуючи досвід з виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» до 2025 року, передбачають низку заходів, спрямованих на запобігання жіночій злочинності та впровадження гендерно-чутливого підходу в кримінальну юстицію.

Таким чином, на підставі проведеного порівняльно-кримінологічного аналізу, вважаємо за можливим запропонувати такі напрями імплементації зарубіжного досвіду запобігання жіночій злочинності в правову систему України, а саме:

- внести зміни до Закону України «Про пробацію», що мають бути спрямовані на закріплення обов'язку щодо розробки та реалізації гендерно-специфічних пробаційних програм для жінок-правопорушниць. Такі програми, за досвідом Великої Британії та Канади, мають включати: психологічну підтримку жертв попереднього насильства; допомогу в подоланні залежностей; сприяння працевлаштуванню; розвиток батьківських навичок; вирішення житлових проблем;

- доповнити КПК України нормою, яка б зобов'язувала суди при обранні запобіжного заходу та призначенні покарання жінкам враховувати: наявність дітей та осіб, які перебувають на утриманні; факти попередньої віктимізації через домашнє та сексуальне насильство; психотравматичні розлади, пов'язані з попередніми травмами, оскільки зазначене узгоджувалося б з Правилом 61 Бангкокських правил та відповідною практикою Великої Британії;

- запровадити пілотний проект, за прикладом британських жіночих центрів, зі створення в окремих регіонах України центрів комплексної підтримки жінок-правопорушниць, які поєднували б функції пробаційної служби, соціального захисту та психологічної допомоги. Такий інтегрований підхід відповідає рекомендаціям доповіді Корстон і може бути реалізований на базі існуючих центрів соціальних служб або центрів надання безоплатної правничої допомоги;

- доповнити КВК України положеннями про обов'язковість застосування травмоінформованих підходів при виконанні покарань щодо жінок, що відповідає Бангкокським правилам та скандинавській практиці. Це передбачає навчання персоналу установ виконання покарань основам травмоінформованого підходу та створення безпечного терапевтичного середовища для жінок-засуджених;

- розширити практику застосування електронного моніторингу як альтернативи ув'язненню жінок, зокрема шляхом внесення відповідних змін до КВК України та Закону України «Про пробацію», що є актуальним для жінок, які мають дітей та осіб на утриманні;

- забезпечити інституційну спроможність для реалізації реформ, враховуючи канадський досвід із «Creating Choices» та критику Канадської асоціації товариств Елізабет Фрай, зокрема щодо: створення спеціалізованого структурного підрозділу з питань жінок-правопорушниць у складі Міністерства юстиції України; розробку національної стратегії запобігання жіночій злочинності з чіткими індикаторами та механізмами моніторингу; налагодження системного діалогу між державними органами та громадськими організаціями у цій сфері.

Висновки. Отже, проведений порівняльно-кримінологічний аналіз засвідчив, що зарубіжний досвід запобігання жіночій злочинності характеризується чіткою тенденцією до впровадження гендерно-чутливого підходу, заснованого на визнанні специфічних потреб жінок у системі кримінальної юстиції. Бангкокські правила сформуливали міжнародно-правову основу цього підходу, а практика Великої Британії, Канади та скандинавських країн свідчить про конкретні механізми його реалізації.

Системний аналіз чинного законодавства України виявив, що, попри наявність окремих гендерно-специфічних норм у КК, КПК та КВК України, національна правова система не повною мірою відповідає міжнародним стандартам у сфері поводження з жінками-правопорушницями. Зокрема, відсутні: обов'язковість гендерно-специфічних пробаційних програм, системний зв'язок між заходами протидії домашньому насильству та заходами запобігання жіночій злочинності, нормативне закріплення травмоінформованих підходів у пенітенціарній практиці.

На нашу думку, імплементація позитивного зарубіжного досвіду в правову систему України потребує комплексного підходу, що включає законодавчі зміни, інституційні перетворення та методичне забезпечення. При цьому слід враховувати як позитивний досвід зарубіжних країн, так й їхню критику, які свідчать про необхідність послідовного організаційного та фінансового забезпечення реформ.

Вважаємо, що перспективним напрямом подальших наукових досліджень є розробка конкретних моделей гендерно-чутливих пробаційних програм, адаптованих до українських умов воєнного та повоєнного часу, а також емпіричне вивчення ефективності альтернативних заходів впливу на жінок-правопорушниць в Україні.

Література:

1. United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders with their Commentary (the Bangkok Rules). Vienna : UNODC, 2011. 52 p.
2. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних з ув'язненням (Токійські правила): резолюція Генеральної Асамблеї ООН 45/110. *Єдина платформа «Ліга: Закон»*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU90344>.
3. The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules). Vienna : UNODC, 2015. 38 p.
4. Corston J. The Corston Report: A review of women with particular vulnerabilities in the criminal justice system. London : Home Office, 2007. 106 p.
5. Women offenders: after the Corston Report. Second Report of Session 2013–14. House of Commons Justice Committee. London : The Stationery Office Limited, 2013. 218 p.
6. Creating Choices: The Report of the Task Force on Federally Sentenced Women. Ottawa : Correctional Service of Canada, 1990. 104 p.
7. The Failure of Creating Choices. Ottawa : Canadian Association of Elizabeth Fry Societies (CAEFS), 2022. 16 p.
8. Pratt J. Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess. Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism. *British Journal of Criminology*. 2008. Vol. 48, Issue 2. P. 119–137.
9. Principles for the Treatment of Women Sentenced to Imprisonment: A National Report from Sweden. Stockholm : Government of Sweden. Stockholm : Ministry of Justice. 34 p.
10. Jauhiainen A. The Interrelation of Victim-Offender Mediation and Criminal Justice in Finland. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*. 2022. Vol. 109, № 1. P. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.7146/ntfk.v109i1.130285>.
11. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України від 08.09.2005 № 2866-VI. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
13. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

15. Кримінально-виконавчий кодекс України. Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.

16. Про пробацію. Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>.

17. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

18. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року та плану заходів з його виконання. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 214-р. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80#Text>.

References

1. United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders with their Commentary (the Bangkok Rules). (2011). Vienna: UNODC [in English].

2. Minimalni standartni pravyla Orhanizatsii Obiednanykh Natsii shchodo zakhodiv, ne poviazanykh z uviazneniam (Tokiiski pravyla): rezoliutsiia Heneralnoi Asamblei OON 45/110 [United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (the Tokyo Rules): UN General Assembly Resolution 45/110]. (n.d.). *Yedyna platforma «Liha: Zakon» – The only platform «League: Law»*. <https://ips.ligazakon.net/document/MU90344> [in Ukrainian].

3. The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules). (2015). Vienna: UNODC. [in English].

4. Corston, J. (2007). *The Corston Report: A review of women with particular vulnerabilities in the criminal justice system*. London: Home Office [in English].

5. *Women offenders: after the Corston Report. Second Report of Session 2013–14*. (2013). House of Commons Justice Committee. London: The Stationery Office Limited [in English].

6. *Creating Choices: The Report of the Task Force on Federally Sentenced Women*. (1990). Ottawa: Correctional Service of Canada [in English].

7. *The Failure of Creating Choices*. (2022). Ottawa: Canadian Association of Elizabeth Fry Societies (CAEFS) [in English].

8. Pratt, J. (2008). Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess. Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism. *British Journal of Criminology*, 48 (2), 119–137 [in English].

9. *Principles for the Treatment of Women Sentenced to Imprisonment: A National Report from Sweden*. (n.d.). Stockholm: Ministry of Justice. [in English].

10. Jauhiainen, A. (2022). The Interrelation of Victim-Offender Mediation and Criminal Justice in Finland. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 109 (1), 29–36. DOI: <https://doi.org/10.7146/ntfk.v109i1.130285> [in English].

11. *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR]*. (1996, June 28). *Veportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

12. Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv: Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 № 2866-VI [On ensuring equal rights and opportunities of women and men: Law of Ukraine of September 8, 2005 No. 2866-VI]. (2005, September 8). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> [in Ukrainian].

13. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341-III]. (2001, April 5). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].

14. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012 No. 4651-VI]. (2012, April 13). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

15. Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 11.07.2003 № 1129-IV [Criminal Executive Code of Ukraine: Law of Ukraine of July 11, 2003 No. 1129-IV]. (2003, July 11). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> [in Ukrainian].

16. Pro probatsiiu: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 160-VIII [On probation: Law of Ukraine of February 5, 2015 No. 160-VIII]. (2015, February 5). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> [in Ukrainian].

17. Pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasyilstvu: Zakon Ukrainy vid 07.12.2017 № 2229-VIII [On prevention and counteraction to domestic violence: Law of Ukraine of December 7, 2017 No. 2229-VIII]. (2017, December 7). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [in Ukrainian].

18. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii z vykonannia rezoliutsii Rady Bezpeky OON 1325 «Zhinky, myr, bezpeka» na period do 2030 roku ta planu zakhodiv z yoho vykonannia: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.02.2026 № 214-r [On approval of the National Action Plan for the implementation of UN Security Council Resolution 1325 «Women, Peace, Security» for the period up to 2030 and the action plan for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 25, 2026 No. 214-r]. (2026, February 25). *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80#Text> [in Ukrainian].